

Коваль В. О. – канд. пед. наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання, директор Інституту філології та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

Реалізація компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутнього учителя-філолога стане можливою при такій організації навчально-пізнавального процесу, де передусім зміниться роль риторичної освіти, у якій акцент ставиться на методах і прийомах викладання, що стимулюють навчання за допомогою слова, обміну досвідом, творчого рішення проблеми та креативних ідей [1].

Завдання цього дослідження полягає в тому, щоб розкрити переваги розробленої нами організаційно-методичної системи формування професійної компетентності майбутніх учителів-філологів, показати шляхи використання її в риторичній освіті.

Експериментально-дослідні заняття розроблялись та реалізовувались таким чином, щоб забезпечити процес мотивації навчальної пізнавальної і професійної діяльності з метою використання оптимальних методів у процесі вивчення лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін.

Процес ефективного формування професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога нами обґрунтовано, насамперед, на основі: оновлення змісту

навчальних дисциплін «Практикум з української мови» (1 семестр), «Методика навчання української мови» (5-7 семестри), «Стилістика української мови» (7-8 семестри), «Сучасна українська літературна мова» (1-8 семестри); удосконалення програм фольклорної практики (2 семестр), діалектологічної практики (3 семестр), психолого-педагогічної практики (4 семестр), педагогічної практики з фахових методик (5-6 семестри), стажерської педагогічної практики (7 семестр); упровадження спецкурсу «Мовні розбори» (3 семестр) та забезпечення неперервності процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів-філологів.

З метою реалізації запропонованої організаційно-методичної системи формування професійної компетентності майбутніх учителів-філологів, викладачі вищих педагогічних навчальних закладів, які брали участь в експериментальній роботі, були ознайомлені з методикою її проведення. Реалізація організаційно-методичної системи здійснювалася за допомогою інтерактивних навчально-методичних комплексів, до яких входили традиційні і удосконалені програми з «Практичного курсу української мови», «Сучасної української літературної мови», «Методики навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах», «Шкільного курсу української мови», «Стилістики української мови», «Мовних розборів», «Української діалектології», програми фольклорної, етнографічної та діалектологічної практик, програми педагогічних практик із змістом та методикою, спрямованих на формування професійної

компетентності майбутніх учителів-філологів та залучення студентів до активної науково-дослідницької роботи.

Для формування професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога теоретична підготовка передбачала вдосконалення теоретичної підготовки, зокрема лекційного курсу. Змістове наповнення курсу коректувалося з метою актуалізації професійних та особистісних якостей студентів. Дібрано теми, зміст яких пов'язаний із педагогічною професією, проблемами навчання й виховання дітей і молоді, а також теми, що спонукають студентів-філологів до розв'язання морально-етичних проблем. Тексти логічно розподілено за змістовими модулями означеної дисципліни, що дозволило органічно доповнити навчально-виховний процес.

Доведено, що ефективне формування професійної компетентності майбутніх учителів можливе на основі добору ефективних методів, прийомів та форм організації навчальної діяльності студентів. До активних методів навчання відносимо: проблемну лекцію, лекцію прес-конференцію, евристичну бесіду, дискусію, діалог, дебати, «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», відкритий форум, семінар, ділову гру, аналіз ситуації, тренінг, портфоліо, педагогічне проектування, а також методи контролю та оцінки якості знань [2]. Ефективними формами організації процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога є: семінарські, практичні, лабораторні та індивідуальні заняття, навчальна та виробнича практики, науково-дослідна робота, участь у науково-

дослідних лабораторіях, центрах, науково-практичних конференціях, майстер-класах, які забезпечують необмежені, у порівнянні з іншими, можливості для організації пошуково-дослідницької діяльності; позанавчальна робота, яка поділяється на масові, групові (гурткові) та індивідуальні форми. До масових форм можна віднести наступні: читацькі конференції, тематичні вечори, вечори запитань та відповідей, літературні вікторини, зустрічі з видатними людьми, «круглі столи», творчі та лінгвістичні змагання, олімпіади, екскурсії тощо. Групові форми включають гуртки художньої самодіяльності, творчі лабораторії, випуск стінної газети, підготовку радіо- й телепередач, організацію походів, роботу студентських клубів, асоціацій, студій та центрів, дискусійних клубів, підготовку вистав, театралізованих вечорів, фестивалів, тематичних лекторіїв та семінарів, проведення КВК, складання проектів та видання журналів, проведення тренінгів спілкування, рольових та ділових ігор. До індивідуальних форм можна віднести: позааудиторне читання, науково-дослідницьку роботу, колекціонування, заняття мистецтвом тощо. Індивідуальна позанавчальна робота повинна ґрунтуватися на особистісних інтересах студентів та орієнтуватися на розкриття їх творчого потенціалу. Позанавчальна робота має потужний потенціал для подолання недоліків репродуктивної підготовки майбутніх учителів-філологів та виховання особистості, здатної до творчого мислення.

Виділено основні умови ефективності використання комплексу оптимальних засобів (засоби – інтерактивна дошка, комп'ютерні мережі, аудіовізуальні технічні, друковані мультимедійні та текстові засоби) та інтерактивних технологій (адаптивні, особистісно зорієнтовані, інформаційно-комунікаційні, проектні, компетентісно орієнтовані технології, ігротехнології професійного вдосконалення, технологія портфоліо): 1) створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу суб'єктів освітнього процесу під час оперативного інформаційного обміну; 2) надцільна інформаційна й технологічна насиченість середовища і, водночас, пріоритет особистості викладача, а не комп'ютера в ній; 3) необхідність модернізації не тільки освітніх стандартів, навчальних програм та планів, а й реалізація потреб вузів в новому нормативному, дидактичному і методичному забезпеченні, в першу чергу, системами планування та управління якістю освіти, сучасними медіатеками з наявністю в них необхідних предметних навчально-електронних видань та інших електронних освітніх ресурсів; 4) нагальна потреба технологічної підготовки і формування належного рівня технологічної культури викладача вузу для його ефективної професійно-педагогічної діяльності.

Таким чином, реалізація організаційно-методичної системи формування професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога забезпечувалася обраними стратегіями у процесі проведення лекційних, лабораторно-практичних занять, ділових ігор, дискусій, різних видів практик, курсових та бакалаврських

робіт та включала такі аспекти, як навчання, виховання, наукову та пошуково-дослідницьку діяльність.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» // Законодавство України про освіту : збірник законів (за станом на 10 березня 2002 р.) / Верховна Рада України. – К. : Парламентське вид-во, 2002. – 159 с.
2. Родигіна І. В. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів / І. В. Родигіна // Зміст, форми і методи навчання. – 2005. – № 1. – С. 34 – 36.